

Midtre Namdal samkommune

Miljø og landbruk

Norges Vassdrags- og Energidirektorat

Vår ref:
2016/2834-10

Deres ref

Saksbehandler
Aksel Håkonsen 952 78 691

Dato
30.10.2018

Krav om vilkårsrevisjon av Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk (NTE) sin virksomhet i Bognavassdraget i Namsos kommune - konsesjon KDB-nr. 428

Konsesjon (KDB-nr. 428) for regulering av Bangsjøene og overføring av vann til Snåsavatnet ble gitt Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk (NTE) 05.07.68 og etter bestemmelser i vannkraftreguleringsloven åpnes det for å revidere vilkårene etter 50 år, dvs. 05.07.18. Overføring av vann til Bogna kraftverk og Snåsavatnet fra januar 1970 innebærer en reduksjon på 32% av det naturlige nedbørsområdet til Bogna. Almene interesser er negativt berørt av overføringen og moderne kunnskapsbaserte vilkår kan rette opp mye. Midtre Namdal samkommune på vegne av Namsos kommune fattet politisk vedtak i sak 1/16 i samkommunestyre om at det skulle arbeides for å fremme krav om vilkårsrevisjon for Bognavassdraget. Kommunen har vært i tett dialog med Bogna elveeierlag og mottatt tre skriftlige henvendelser (følger vedlagt) under prosessen med å fremme krav om vilkårsrevisjon. Kunnskapssenteret for laks og vannmiljø har bistått kommunen i arbeidet med å utarbeide dette dokumentet.

Miljødirektoratet og NVE har gitt forslag til prioriteringer av vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022 (NVE rapport nr 49/2013). Her er Bogna prioritert i gruppen 1.2 og tilhører vassdrag med middels potensial for forbedringer av viktige miljøverdier. Vi viser til deres vurdering av verdier og påvirkning (figur 1). Disse samsvarer med nasjonalt viktige og prioriterte miljøtemaer i OEDs retningslinjer fra 2012 for revisjon av konsesjonsvilkår. Disse er: a. Fisk og fiske. b. Øvrig naturmangfold. c. Landskap og friluftsliv (inkl. reiseliv).

Direktoratene har ikke beregnet kraft tap ved innføring av vilkår om minstevannføring, men de antar at kraft tapet vil være lite (<5% av samlet produksjon).

Beskrivelse av Bogna

Bogna renner ut i sjøen ved Bangsund ca 10 km sør-sørvest for Namsos. Bogna er 45,5 km lang fra utløpet ved Bangsund opp til dammen ved Bangsjøen. Bangsjøen ligger 307 m.o.h. på strekningen Bangsjøen-Spøtta (19 km) er vannføringen kraftig redusert (100X-61X) og elva er forholdsvis stri med grovt bunnsubstatet (20-40 cm m/blokk) Mellom sideelva Spøtta og Aunfossen (7,5 km) renner elva i rolige partier avbrutt av tre fosser med terskelbasseng over fossene. Aunfossen som ligger 13 km fra sjøen er utbygd med laksetrapp. Funksjonen til laksetrappa er avhengig av vannføringa. Dersom laksen kommer opp Aunfossen, kan den gå til Langbakkfossen ca 5 km lenger opp. Fra Aunfossen avtar fallet i elva, og botnssubstratet i elva blir finere. Fra Berre til Tronga (ca 10 km) er Bogna stilleflytende og avsetningene i elvesenga er meget finkornet (sand-grus). Gjennom Tronga renner elva med stor fart

Postadresse
Svalivegen 2
7863 OVERHALLA
E-post:
postmottak@overhalla.kommune.no

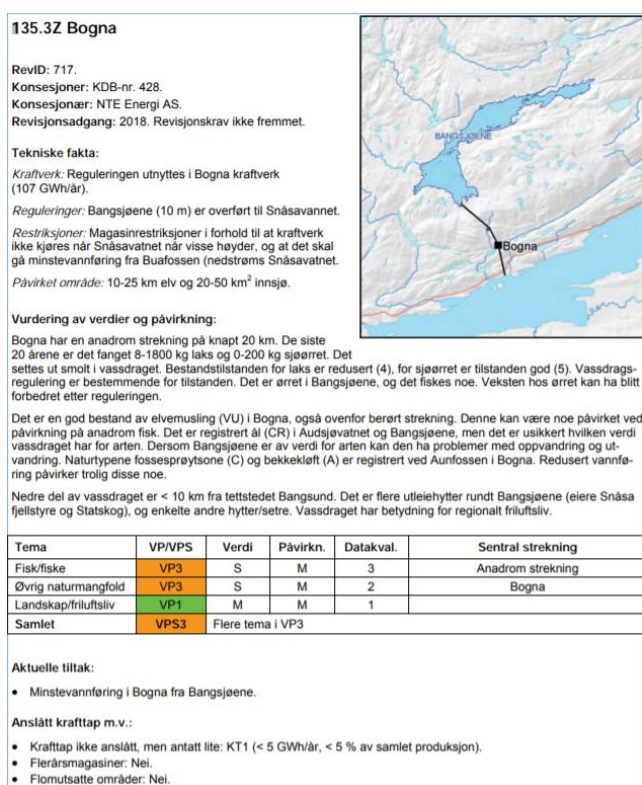
Besøksadresse
Servicebygget

Telefon
74217100
Telefaks
74280001

Kontonr
Bank: 4212 31 88017
Skatt: 6345 06 17034
Org.nr. 991904255

avbrutt av flere kulper i en liten canyon før dalen igjen vider seg ut mot sjøen (områdebeskrivelse hentet fra rapport nr. 8 1986 Fylkesmannen i Nord-Trøndelag).

226

Figur 1. Utklipp fra: «Rapport nr. 49/2013 Vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022. Nasjonal gjennomgang og forslag til prioritering.»

Vannmiljø

I regional plan for vannforvaltning i vannregion Trøndelag 2016-2021 vurderes miljøtilstanden som dårlig for 138-24-R Bogna, dvs i øvre deler av elva. I miljøforvaltningas fagsystem «Vannmiljø» går det fram at det finnes svært lite dokumentasjon/målinger av vannmiljøet i vassdraget. Likevel er det konkludert med ingen risiko for ikke å nå miljømålet, «godt økologisk potensiale» (GØP).

Fisk

I tiårsperioden 2008-2017 er det i følge SSB fanget mellom 525 og 1160 laks og mellom 29 og 68 kg sjørøtt. Bogna er i «gamle» Nord-Trøndelag den femte beste elva målt i antall kg laks fanget. Vitenskapelig råd for lakseforvaltning (2018) benytter et gytebestandsmål på 870 kg hunnlaks for vassdraget og de vurderer gytebestandsoppnåelse og høstbart overskutt i perioden 2013-2017 som dårlig. Den naturlige bestandsstørrelsen angir rådet som stor.

Vitenskapelig råd for lakseforvaltning vurderte i 2018 tilstanden for flere norske laksebestander etter kvalitetsnormen for villaks for perioden 2010-2014. Etter kvalitetsnormen er bestanden vurdert i klassen «dårlig», og både vannkraftutbygging og lakselus angis å ha moderat negative effekter på bestanden. Genetisk integritet for laksebestanden ble vurdert som svært god/god, noe som bl.a. kan bety at det er

lite rømt oppdrettslaks som gyter sammen med villaks i Bogna. I Miljødirektoratets og NVEs vurderinger vist over i figur nr. 1 antas det at villaksbestanden er redusert som følge av vannkraftutbyggingen.

Ål (truet) og havniøye (nær truet) fiskearter som begge er registrert i Bognavassdraget. Bestandenes størrelse og eventuelle negative effekter av vannkraftutbyggingen er ukjente.

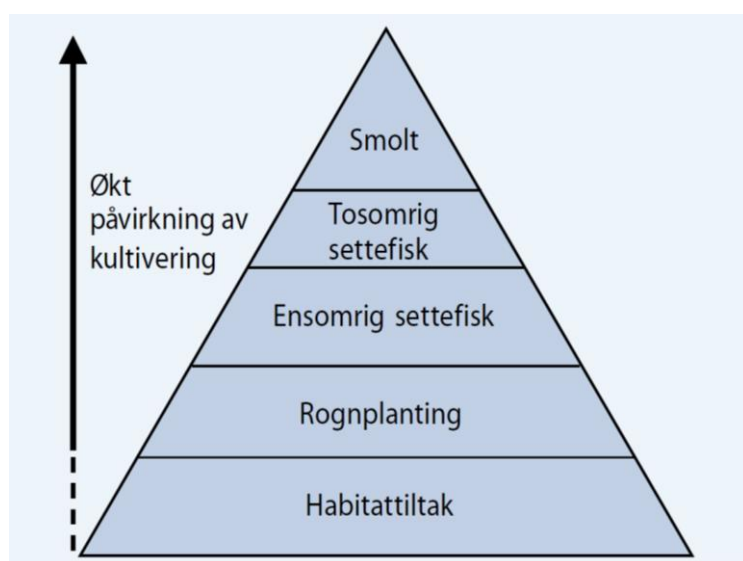
Gjennomførte fiskeforsterknings tiltak

I Kultiveringsplan for Trøndelag (2018) heter det: «Pålegget i Bogna er fra 11/5-1971. Inntil 1988 ble det ikke benyttet stedegen stamme, men fisk fra Lundamo settefiskanlegg. I brev til DN av 8/12-86 foreslo FM endring av utsettingspålegget fra 6000 smolt til 100.000 yngel av stedegen stamme. I mai 1990 ble det inngått avtale mellom NTE og Bogna Elveeierlag om bygging og drift av klekkeri og stamlaksbasseng for Bogna. Pålegget ble ikke endret, men det ble gitt åpning for utsetting av laksyngel i stedet for smolt. Enkelte år har det vært problemer med å skaffe stamlaks fra Bogna, i tillegg har det vært problemer med furunkulose i vassdraget, og enkelte år er det ikke utsatt laksyngel.».

Vitenskapelig råd for lakseforvaltning opplyser i sin vedleggsrapport i 2018 at «All stamfisk (ca 40 fisk) måtte avlives på grunn av furunkulose i 2015». I samme rapport opplyser de også at «Det ble registret 240 fisk i trappa, men denne ligger langt oppe i vassdraget». Trappa ligger i Aunfossen og er ikke bygget som avbøtende kompensasjonstiltak i forbindelse med vannkraftutbyggingen. I handlingsplan for restaurering av fisketrapper for anadrome laksefisk (2011-2015) utarbeidet av Direktoratet for naturforvaltning i 2011 nevnes det et behov for å øke vannføringen midtsommers i fisketrappa for å bedre fiskeoppgangen. Fisketrappa i Strandfossen er ikke nevnt i handlingsplanen.

I øvre deler av Bogna er det bygget to terskler for å heve vannspeilet. Estetisk virker dette godt, det er skapt gode oppvekstområder for aure men terskelbasseng har trolig mindre verdi som oppvekstområde for laks, konkluderte Fylkesmannen i Nord-Trøndelag i 1986 (rapport nr. 8).

Uttak av stamfisk må skje fra et overskudd av stamfisk. I Bogna er det usikkert om det er overskudd av stamfisk og det bør undersøkes om det finnes gode alternativer til kultivering. Figur nr. 2 illustrerer hvilke type kultivering som gir økt påvirkning. Generelt bør tiltak som gir minst påvirkning vurderes først.

Figur 2. Økt opphold i kultiveringsanlegg gir generelt økt avvik i forhold til naturtilstanden. Dette er viktig hensyn ved valg av tiltak, når målsettingen er å opprettholde de naturlige mekanismene for bestandsregulering. (Kilde: Effekter av vassdragsregulering på villaks, KLV-bok nr 3).

Furunkulose – ny fiskesykdom i Bogna

Furunkulosesmittet laks ble funnet første gang i Bogna i 1989. I perioder med varmt og lite vann gir furunkulose økt dødelighet av villaks. NTE har i slike perioder på anmodning fra elveierlaget/miljømyndighetene frivillig økt vannføringen i Bogna. Hensikten er å senke vanntemperaturen og å øke vannføringen, og med det gi mer oksygenrikt vann til fisken. Trolig har tiltaket redusert omfang av furunkulose utbrudd og fiskedød i elva. Det er imidlertid ingen garanti for at den frivillige ordningen vil bli opprettholdt i tiårene som kommer.

Elvemusling

Nye genetiske studier beskrevet i NINA Rapport 926 i 2013 av flere populasjoner av elvemusling, dog ikke fra Bogna, har gitt sterke indikasjoner på at det eksisterer to funksjonelle grupper av elvemusling: «ørretmusling» og «laksemusling». Dette har tilført en ny viktig dimensjon i forvaltningen av den truede muslingen i Norge, konkluderes det i den nevnte rapporten.

Nordnorske ferskvannsbiologer gjorde i 2011 (rapport nr. 2 2012) undersøkelser av elvemusling i Bogna og konkluderte «Bogna har meget gode tettheter av muslinger på de nederste 6-7 km av elva. Elva ble undersøkt på mange områder videre oppstrøms mot Bangsjøen, men det ble ikke funnet musling. De øvre deler av elva hadde til dels meget liten vannføring. Rekrutteringen av muslinger så ut til å være bra.»

Spesielle naturtyper og friluftsliv

Naturtypene fossesprøytsone og bekkekløft er registrert ved Aunfossen i Bogna. Dette er naturtyper som påvirkes av redusert vannføring.

Verdibegrunnelse av Aunfossen i Miljødirektoratets naturbase: «Bekkekløft A. Velutviklet bekkekløft på baserik grunn og partier med velutviklet skog, men også sterkt påvirkede partier. Det ble registrert en rødlisteart (kategori NT). Området har stort potensiale hvis skogen får utvikle seg naturlig.»

Områdene er mye brukt i friluftslivssammenheng, og fiske etter stasjonær ørret karakteriseres som ganske stor. Dette kommer i tillegg til friluftaktiviteter knyttet til fiske etter villaks og sjørørret.

Sweco har vurdert Bogna å ha middels/stor verdi for reiseliv. Bogna er dessuten vurdert som et viktig nærfriluftsområde. (Rapport nr 141231/2-2007 Sweco Grønder).

Kunnskapsgrunnlaget

I Vann-nett går det fram at pålitelighetsgraden for vurdering av økologisk tilstand i Bogna er lav og for kjemisk tilstand finnes det ingen informasjon.

Innspill fra lag og foreninger

Vi viser til vedlagte innspill fra Klinga jeger- og fiskerforbund (datert 12.04.18), Bogna elveeierlag (mottatt 14.05.2018) og til Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag (datert 12.10.18) og vi ber om at deres innspill, som alle angår almene interesser, vurderes knyttes til reviderte vilkår.

Konklusjon

Midtre Namdal samkommune på vegne av Namsos kommune krever revidering av vilkår knyttet til Bogna kraftverk for å ivareta almene interesser. Generelt bør kunnskapsgrunnlaget styrkes for å kunne pålegge NTE energi AS moderne og effektive vilkår. Den samlede belastningen av menneskeskapt påvirkning på naturmiljøet i og ved vassdraget må kartlegges og vannkraftutbyggingens påvirkning spesielt undersøkes.

Spesielle avbøtende tiltak som må vurderes

Kunnskapsbasert pålagt minstevannføring for å:

- redusere eventuelle negative effekter på bestander av villaks, elvemusling, ørret, ål og havniøye
- redusere sjansen for og omfang av utbrudd av furunkulose
- bedre muligheter for utøvelse av fiske
- bevare fossesprøytsoner

Kunnskapsbasert kultivering av villaks. Habitattiltak og ev. rognplanting bør vurderes som alternativer til fiskeutsettinger.

I forbindelse med eventuelle miljøutredninger og tiltak knyttet til fisk og vannmiljø bør Bogna elveeierlag kontaktes siden de besitter stor lokal kunnskap, samt en historikk og et erfaringsgrunnlag opparbeidet over mange år.

Fysiske tiltak bør vurderes for å gjenopprette områdets naturlige landskapsverdi og attraktivitet for friluftsliv.

Vår ref. 2016/2834–10 bes oppgitt ved henvendelse

Med hilsen

Oddbjørn Riseth
Landbrukssjef

Aksel Håkonsen
Skogbruks- og miljøvernssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

Vedlegg:

Vedtak om krav til vilkårsrevisjoner i Bogna
Innspill fra Bogna elveeierlag
Innspill fra Klinga jeger- og fiskerforening
Innspill fra Naturvernforbundet i Nord Trøndelag